

מהדורת סיכומי גליון 40

סיכומי הדף - היזמי

רבי יהושע בן קרחא אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שחורץ ואינו קוצר. פנחס צ"ט

מסכת עירובין נא - נח

דף נא

מה המקור שיש אלפיים אמות לתחום שבת?

"שבו איש תחתיו" - ד"א, "אל יצא איש ממקומו" - אלפים אמה, [מקום ממקום, ומקום מניסה, וניסה מניסה, וניסה מגבול, וגבול מגבול, וגבול מחוץ, וחוץ מחוץ וכתוב 'ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה']

האם מרבעים התחומים?

מדכתיב 'פאה' משמע שהיו מרבעים את האלפיים אמות של המגרש, לרבנן ילפינן מ'זה יהיה לכם מגרשי ערים' שמרבעים גם תחומי שבת [כ'זה יהיו כל התחומין], ולר"ח ילפינן שרק מגרשי ערים מרבעים ולא תחומין. [זה' ולא של שבת]

מתי חייבים על הערבת ד"א ברה"ר?

אין חיוב העברה אלא העברת ה' אמות וג' חומשין, [ד"א ואלכסונו (כאילו מרבעין)], וכן הדין לעמוד ברה"ר צריך להיות רחב ד' שיהיה בו אלכסונו של 5.6 כדי להיות רה"ר.

מתי מערבים דווקא בפת ומתי אפ"ל ברגל או באמירה?

לר"נ: בשביתתי במקומי: לרבי מאיר: רק מי שאין לו פת מערב ברגליו, גם מי שיש לו פת מערב ברגליו.

בשביתתי במקום פלוני - לכו"ע רק מי שאין לו פת. [עיקר עירוב בפת] (וכן תניא ודייקא מתני')

לרב הסדא: בשביתתי במקום פלוני: לרבי מאיר: רק מי שאין לו פת, ולרבי יהודה: גם עשיר מערב באמירה זו,

בשביתתי במקומי: לכו"ע: גם עשיר יכול לערב ברגליו [עיקר עירוב ברגל].

והלכה כרבי יהודה לפי ר"נ.

ספק אם מי שנתון פת יש לו ד"א, כמי שמערב ברגליו (ובד' לב: פשיטא לן שיש לו)

דף נב

לשון א' דרש"י

מי שיש לו ב' בתים בב' עיירות והסמוכות בתוך ד' אלפים אמות, והחזיק בדרך* לערב באמצע, והחזירו חבירו לביתו**, והוא לא אמר כלום, איזה תחום יש לו?

לר"י: קנה התחום שרצה לקנות בכה"ש, [ודאי לא נמלך, כיון שיש לו בית בעיר השניה]

לר"מ: הר"ח חמר גמל בין תחום ביתו לתחום שרצה, [מספקא לן היכא דעתו לקנות שביתה],

אבל אם לא החזיק בדרך אפ"ל אמר שביתתי במקום פלוני לא מהני לכו"ע, וכו"ל לעיל.

*ולרבה אליבא דר' יוסי: לא צריך להחזיק בדרך, (אבל לכו"ע צריך שחבירו יעכב אותו)

**ולרב יוסף אליבא דר' יוסי: גם אם חזר מעצמו, (וכן סגי שיחזיק פסיעה אחת מביתו)

לשון ב' דרש"י

מי שיש לו ב' בתים בין עיירות והחזיק בדרך לקנות שביתה באמצע*, והחזירו חבירו והוא אמר** שביתתי במקום פלוני, איזה תחום יש לו?

לר"י: קנה העירוב במקום שאמר [כיון שהחזיק בדרך הו"ל עני ומהניא אמירתו]

לר"מ: הר"ח חמר גמל, [דע"ה שהחזיק בדרך לא הוי עני אלא עשיר, ולא מהניא אמירתו, ומקום ביתו הפסיד שעקר דעתו ממנה]

*ולרבה אליבא דר' יוסי: גם אם לא החזיק בדרך (אלא שרצה להחזיק) הו"ל כעני, (אבל לכו"ע צ"ל שביתתי במקום פלוני)

**ולרב יוסף אליבא דר' יוסי: גם אם לא אמר כן קנה היכן שרצה. (אבל לכו"ע תריך להחזיק בדרך להיות עני)

כמה יצא חוץ לתחום ויהיה אסור לו להיכנס?

לת"ק: אפילו יצא אמה אחת,

לרבי אליעזר: קם לעמוד באמה השניה יכנס, קם לעמוד באמה הג' לא יכנס.

*לר"ח לל"ק: אפ"ל הוציא רק רגלו אחת [אם תשיב משבת רגלך (ל' יחיד)], [לאחרים ולר"ח לל"ב: תלוי היכן רוב גופו]. [רגליו קרינן (ל' רבים)].

החשיך חוץ לתחום

לת"ק: אפ"ל שחסר לו אמה אחת להיכנס לעיר,

לר"ש: אפ"ל שתחומו רחוק עד ט"ו אמות יכול להיכנס (לאו דווקא \ דווקא), [מודדי תחום מקדימים את הגבול בכמה אמות מפני הטועין שלא שמים לב שיצאו \ מפני שהמודדים בחבל של נ' אמות מפסידים בכל מדידה צ' טפחים, (2 טפחים ואצבע לכל חבל, כפול 40, סה"כ ט"ו טפחים)].

דף נג

פרק כיצד מעברין

כיצד מעברין (לשון עובר) \ מאברין (לשון אבר) את הערים?

א] מותחין קו כנגד הבית דירה ההכי חיצון שיש לעיר, ואפ"ל מב' צדדין.

ב] מרבעין את התחומין, כאילו שיש בכל זווית ריבעו של אלפיים על אלפיים, (ולא מודדין אלפיים אמה רגלי מזווית העיר, ובוה הוא נשכר 800 אמות לכל זווית, כי האלכסון הוא תרי חושי יותר מהצד, אף שהריבעו הוא רק רביעי יותר מהעגול),

הדגרת כמה דברים

מערת המכפלה: י"א: שני בתים זה לפניו מזה, (וכפולה 4 זוגות, וע"ש זה נקרא קרית ארבע), וי"א: בית ועלייה על גביו.

אמרפל: י"א: ע"ש שהפיל לאברהם לכבשן (אבל שמו נמרוד), וי"א: ששמו אמרפל, ונקרא נמרוד ע"ש שהמריד את כל העולם על ה'

ויקם מלך חדש על מצרים: י"א: חדש ממש, י"א: שנתחדשו גזירותיו. (מדלא כתיב וימות וימלך)

רי"ח למד י"ח ימים אצל רבי אושעיא ולמד שם לב וחכמת כל תלמיד ולתמיד, (י"א שגמרא לא למד שם, וי"א שמר' אושעיא לא למד אלא ד"א, וי"א שבמשנה לא למד אלא ד"א)

אצל רבי ורבי אושעיא היו התלמידים מסתופפים 4 (ר"א) או 6 (רבי) באמה לשמוע את דברי הרב.

רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. (כמו ר"מ)

הבדל בין דורות ראשונים לדורות אחרונים

לבן של ראשונים (ר"ע \ ראב"ש) כפתחו של אולם, ושל אחרונים (ראב"ש \ רבי ור"א) כפתחו של היכל, וליבם של אמוראים ביחס לתנאים: לר"נ: כמלא נקב מחט סידקית. לאבני: כיתו בקור לגמרא, לרבא: כאצבע בשעווה לסברא, לרב אשי: כאצבע בבור שנשכח מהר,

מדוע נתקיימה תורתם של בני יהודה לעומת בני גליל?

הקפידו לדייק בלשונם (בכל דבר), ועשו סימנים, למדו מרב אחד, לימדו לאחרים, מפרשים הדברים עד שהם מתיישבים על ליבם, (וכ"ה בדוד לעומת שאול).

הקדוש ברוך הוא מחל לשאול על עון הריגת נוב עיר הכהנים [מחר אתה ובניך עמי - עמי במחיצתי]

אמתו של רבי ואמוראים דיברו בלשון חכמה (לשון רמז).

רבי יהושע בן חנניה - נוצח ג' פעמים

ע"י אשה - על שלא אכל מה שהכינה לו מחמת שהקדיחה התבשיל,

ע"י תינוקת - על שעבר בדרך בתוך שדה פרטית,

ע"י תינוק - שהורה לו על דרך קצרה שהיא בעצם ארוכה.

תוכחות ברוריה

ברוריה העירה לריה"ג על שהוסיף מילה בשאלתו אליה ועבר על הנאמר 'אל תרבה שיחה עם האישה',

והעירה לתלמיד שהיה לומד בלחש שהתורה לא תשמר בו.

לימוד התורה בקול רם

צריך להוציא לימודו בפיו, כדי שיתקיים תלמודו, [יכונו יחדו על שפתך כדי שתשרם בבטןך] ולהאריך ימים [חיים הם למוצאים - למוציא בפיהם].

חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאולינן מיניה כהלולא דמי.

להצלחת התורם ברוחניות ובגשמיות

אם יש לאדם ממון, שישתמש בו, כי המוות בא פתאום ולא כדאי להשאיר הרבה ממון לבניו.

דף נד

צריך לעסוק בתורה כשהוא...

מהלך בדרך ואין עמו לוייה, **חש** בראשו, בגרונו, במעיו, בעצמותיו, בכל גופו (התורה היא סם שטוב לכל הגוף שלא כסמים של בני אדם טובים לזה ורעים לזה)

יש שמחה לאיש כשיש 'מענה בפיו' לענות על מה ששואלים אותו או לדרוש הלכות חג בחג.

אדם שיש לו מזל טוב – 'תאות לבו נתתה לי', ואם לאו רק כש'וארשת שפתי', אז 'בל מנעת סלה'.

נצח סלה ועד - אין לו הפסק עולמית.

מה יעשה הת"ח כדי שיתקיים תלמודו בידו?

יהיה נעים ומרוצה לבריות, (כענק שרפוי על הצוואר) **ולא** יראה בשוק אלא ישב ויחזור על תלמודו מיד כשמקבלו מרבו (כענק שחתח זקנו), **ולא** יהיה בו גסות הרוח (כערוגה, כמדבר), **וילמד** מתורתו לאהרנים (כבושם), **ולא** יפקיד על תנוגים, (אוכל בלא תבלין ועי' רש"י), **ואוי** תלמודו מתקיים בידו, **ויכון** שניתנה לו התורה מתנה נחלו אל, ואז עולה לגדולה, (ואם מגיס דעתו, הקב"ה משפילו עד שישוב)

מעלת לוחות הראשונות

אם לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, [חרות לשון חקוק], ואין כל אומה ולשון שולטת בהן, [חרות לשון חירות].

מעלת התורה

כל זמן שאדם הוגה בהן - מוצא בהן טעם. (כתאנה, שיש בו תנאים תאנים בשלים, וכדו), **חביבה** על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה (אילת אהבים, כאילה שרחמה צר) **ומעלה** חן על לומדיה, **ויעשה** אדם עצמו שוגג ופתי לעסקיו לשמוע ד"ת, (כר"א ששכח סדינו בשוק ובא נחש לשמור עליו מן הגנבים), ובעלי תלמוד כל שיחתן דברי תורה.

מה ביאור הפסוק: לא יחרו"ך רמיה צידו

לרב שזיב: **המרבה** בגרסא ואינו מחזר עליה הוא צייד רמאי, (שמדמה לאנשים כאילו יודע הרבה), והוא לא יחיה ולא יאריך ימים (נוטריקון יחרוך).

לרב ששות: **הצייד הערוב** שחזור על כל דבר שלומד, כאותו צייד ששובר את כנפי העופות שותפס כדי שלא יברחו, יצלה (לשון יחרוך) העופות ויאכלם.

הלומד תורתו חבילות חבילות, מתמעט, ואם לאו, קובץ על יד ירבה. (רבנן עברי ע"ז, ור"ג קיים את זה).

כיצד סדר מסירת התורה שבע"פ?

משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו*, לח"כ לבניו, אח"כ לזקנים, ואח"כ לכל העם [וכ"ז כדי לחלוק כבוד לאהרון ובניו ולזקנים, וכולם למדו ממשה דבהכי מסתעיא מילתא]

נמצאו שאהרן למד ארבעה, בניו שלשה, זקנים שנים, כל העם אחד. ושוב אהרן שנה להם ואח"כ בניו, ואח"כ הזקנים, נמצא שכולם למדו ארבעה פעמים, ומכאן שישנה לתלמידו ארבעה פעמים. (ק"ו ממה).
***כשנכנס** אהרן ישב לשמאל משה, וכשנכנסו בני אהרן, לר"י אהרן עמד בימין משה [כך הדין שחשוב בצד ימין] ולרבנן: אהרן נשאר במקומו [כדי שלא להטריחו].

עד כמה אדם חייב ללמד את תלמידו?

עד שילמדנו [ולמדה את בני"א] עד שתהא סדורה בפיו [שימה בפיהם], להראות לו פנים [אשר תשים לפניהם].

רבי פרידא היה שונה בד"כ ד' מאות פעמים לתלמידיו, ועם אחת למד ח' מאות פעמים וזכה שכל דורו נחלו עוה"ב, והוסיפו לו ד' מאות שנים לחייו.

אין תורה נקנית אלא בסימנין.

דף נה

כיצד מעברין את הערים?

ארוכה בצורת מלבן - לא מרבעין אותה בריבוע,

עגולה - עושי לה זוויות לרוחות העולם, ובכך הוא משתכר 400 אמות. (**ומרבעה** לרוחות העולם ע"י המלות - עגלה בצפון ועקרב לדרום, או ע"י הילוך החמה, זריחת השמש ושקיעתה בתקופת תמוז - זהו פני הצפון, בתקופת טבת זהו פני הדרום, ובתקופת ניסן ותשרי היו חצי פני מזרח וחצי פני מערב)

מרובעת - לא מרבעין אותה לרוחות העולם,

היתה עשויה כמין קשת או כמין גאם - רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות, ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה. **והוא** שיהיה בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה - ואל"כ מודדים לה מן הקשת. **ולרבה** דווקא כשאין מן עד הקשת עד היתר אלפיים אמה, **ולרבה** אפי' שיש יותר מאלפיים [יכולים לבוא ליתר דרך הקשת].

חומת העיר שנפרצה מב' רוחות במאה וארבעים ואחת ושליש, (קרפף לכל צד), (אפי' שלפני כן היה מספיק לה הקרפפים במסביבה).

מה נקרא בית דירה כדי לעבר את העיר ע"י?

חורבות שנשאר להם ג' מחיצות ואין עליהן תקרה, (וספק כשנשאר להם ב' קירות עם תקרה), בנין שעל הקבר שיש בה דע"ד, גשר ובית הקברות ובית הכנסת ובית עבודת כוכבים והאורות והאוצרות שבשדות שיש לכולם בית דירה, והבורגנין שבשדה, והבית שבים (שמניחים שם כלי הספינה), ומערה שיש בנין קטן על פיה, **משא"כ** בכל הנ"ל אם אין להם בית דירה, והבית שבספינה, ומערה שאין בנין על פיה.

יושבי צריפין

יושבי צריפין מודדין התחום מפתח בתיהן. (חוץ מדגלי המדבר שהם קבועים כי ע"פ ה' יחנו), חוץ מאם יש ג' חצירות של ב' בתים שאז הכלה וקבע,

חיים של יושבי צריפין

יושבי צריפין והולכי מדברות - חיהן אינן חיים כי אין להם שום הנאה, ונשיהן ובניהן אינן שלהן. [שאינן להן מרחצאות וכשמרחקים להתרחץ באים מנאפים \ שמרגישין זה לזה בטבילה ורשע רודף אותן]

עיר שאין בה ריק

כל עיר שאין בה שום וכרתי (אבל לא שאר ירקות) - אין תלמיד חכם רשאי לדור בה. [הם טובים לגוף, וחוקא השורשים בימות החמה, הלא"ה גם הם קשים לגוף] (ע"י רש"י).

דף נו

עיר שיש בה מעלות ומורדות - אדם ובהמה שבה מזקינים בחצי ימיהן. [מפני הטורח]

מהלך הילוך החמה ע"פ הפסוק בקהלת

הולך אל דרום - ביום (בתקופת טבת)

וסיוב אל צפון - בלילה. **ולרב משרשיא** החמה תמיד על פני מזרח ומערב, ולא ממש בפני צפון מזרח או צפון מערב וכו'.

סובב סבב הולך הרוח - פני מזרח ומערב: פעמים מהלכתן - בימים הארוכין, פעמים מסבבתן בלילות הארוכים.

היות ותחילת התקופות היו בליל רביעי, ומשך תקופה היא 91 יום וז' שעות ומחצה

תקופת ניסן נופלת תמיד ברביעי היום,

תקופת תמוז נופלת או באחת ומחצה או בשבע ומחצה,

תקופת תשרי נופלת או בשלש שעות או בתשע שעות,

תקופת טבת נופלת או בארבע ומחצה או בעשר ומחצה,

והיות ויש ז' מזלות (וכל שעה עולה מזל אחד), א"כ כל תקופה נופלת באותו מזל חצי שעה אחרי.

מה ביאור דברי רבי אליעזר שאמר: נמצא מגרש (הלויים, שהוא 1000 אמות סביב העיר) 'רביעי'?

לרבא: בעיר עגולה של אלפיים, נמצא כי המגרש הוא 9 אלף אמות, **והתחום** והעיר הם 36 אלף אמות. **לאבבי:** בעיר עגולה של אלף, נמצא כי המגרש הוא 6 אלף אמות והתחום הוא בסה"כ 24 אלף אמות.

לרבינא: מגרש התחומין בלי הקרנות (8) הוא רביע מן התחומין (32).

לרב אשי: מגרש שבקרנות (4) הוא רביע תחומין של הקרנות (16), (ואין נותנים מגרש אלא בקרנות (ע"י רש"י), וקרנות נמי נקראים 'סביב').

דף נז

מתי נותנים קרפף למדוד את התחום העיר מסופו? [מקיר העיר וחוצה' - תן חוצה, ואחר כך מדוד]

לר"מ: אפי' לעיר בודדת, (וכשיש ב' עירות נותנים ב' קרפפים (כ"ה לחי"א ב"ר)),

להכמיהם: רק בין ב' עירות, (לר"ה נותנים קרפף לכ"א (סה"כ 141 ושליש), ולחי"א ב"ר רק קרפף אחד).

ב' כפרים ושלישי באמצע למעלה מהם, מה הם התנאים לראות אותו כבאמצע ב' הכפרים?

אם יש ב' כפרים זה מול זה אפי' רחוקים יותר **מד' אלפים**, (דס"ס הרי נמלא את החלל ע"י הכפר השלישין] וכפר אחד **רחוק עד אלפיים אמה**, [שיכולים בין הכפר האמצעי לבוא בשבת לב' הכפרים] שאילו היו מורדין אותו היה נכנס בין ב' הכפרים, ולא היה בינו לבין כל כפר יותר מ 141 אמות ושליש, אזי רואים כאילו מורדין את הכפר האמצעי בין הכפרים **וממלאים** את השטח שבניהם, וא"כ כל הג' כפרים כעיר אחת חשובים.

מדידת תחום אקפיספון וארדשיר

בני אקיסטפון מודדין תחומם מארדשיר וכן הפוך, **אף** שדגלת שמפסיק בניהם הוא יותר מ 141 אמות ושליש כיון שיש חומת העיר מובלעים בדגלת והם קרובים לעיר בתוך 70 אמה ושריים והרי הם חלק מהעיר.